

УДК 338.532.42:664.6(477)

О. І. Галенко,
к. е. н., доцент кафедри економіки підприємств,
Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН У ХЛІБОПЕКАРСЬКІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

O. Galenko,
Phd in Economics, associate professor of Economics of Enterprise, Department, Bila Therva National Agrarian Univesity

PROBLEMS OF PRICE CONTROL IN THE BACERY INDUSTRY IN UKRAINE

З початку 2015 року ціна на хліб і хлібобулочні вироби в Україні підвищилася більш ніж на 34%, що було обумовлено рядом об'єктивних факторів: ростом цін на борошно, електроенергію, бензин. До того ж у хлібопекарській галузі існує ряд проблем, які також впливають на ціноутворення на дану продукцію. Визначення політики ціноутворення при встановленні цін на хліб і хлібобулочні вироби повинно бути орієнтоване на цілі, які повинні погоджувати інтереси суспільства, підприємств і громадян. Уряд піклується про доступність цін для найменш захищених верств населення, регулюючи ціни на так звані "соціальні сорти хліба", тоді як підприємства намагаються встановити ціну, яка б дозволила одержати такий рівень рентабельності, що дозволив би виробникові розширювати виробництво, вчасно модернізувати зношені основні засоби, поліпшувати умови роботи й т.п. Подальший розвиток ринку хлібобулочних виробів пов'язаний із забезпеченням потреб споживачів у якісному хлібі за ціною, яка б задовольнила й споживача й виробника. Достатня величина отриманого прибутку забезпечить підприємствам-товаровиробникам можливість підвищення ефективності їхньої діяльності. За сучасних умов це можливо лише на основі комплексного дослідження ринку хлібобулочних виробів, прогнозу його розвитку й здійснення зважених дій органів державного управління щодо його регулювання. На формування цін у хлібопекарській галузі великий вплив має державне втручання й методи регулювання ринку хліба. Тому доцільним було б внесення змін у державне регулювання діяльності хлібопекарської галузі. Зміни позиції держави в наведених аспектах регулювання діяльності підприємств хлібопекарської галузі будуть сприяти не тільки підвищенню рівня прибутковості відповідних підприємств-виробників і забезпеченню їхнього розвитку, а й зроблять доступними ціни на необхідні населенню харчові продукти.

Since the beginning of 2015 the price for bread and bakery products in Ukraine has increased by more than 34% due to a number of objective factors like rising prices for flour, electricity, gasoline. In addition, the baking industry has a number of problems, affecting the price for these products as well. Determining pricing policies in setting price for bread and bakery products should be focused on the objectives which should reconcile the interests of society, enterprises and citizens. The government cares of the prices affordability for the most vulnerable parts of the population by adjusting the prices on so-called "social sorts of bread," while companies are trying to set a price which allows to obtain the level of profitability allowing the producers to expand production, to upgrade worn-out fixed assets in time, to improve working conditions, etc. Further development of the bakery products market is related to meeting the consumers needs in the quality of bread at the price that would satisfy both consumers and producers. Sufficient amount of profits will provide enterprises the opportunity to improve their performance. Under modern conditions it is only possible on the basis of a comprehensive study of the bakery products market, forecast of its development and implementation of balanced actions of the government with respect to its regulation. Prices formation in the baking industry is influenced considerably by the government intervention and methods of bread market regulation. Therefore, it would be appropriate to move some amendments to the state regulation policy in the baking industry. Changes in the position of the state in the abovementioned aspects of the enterprises economic activity regulation in baking industry will contribute not only to improving the earning capacity of the producing enterprises and ensuring their development, but to availability of the prices for essential food products as well.

*Ключові слова: ціна, регулювання, політика ціноутворення, фіксована ціна, ринок хліба.
Key words: price regulation, pricing policies, fixed price, bread market.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Хлібопекарська промисловість завжди займала особливе місце в економіці країн, тому що галузь по виробництву хліба й хлібобулочних виробів грає провідну соціальну роль у житті

суспільства, задовольняючи потреби населення в життєво значимому харчовому продукті в необхідних обсягах. Виробництво хліба й встановлення прийнятних цін на нього є одним з головних внутрішньополітичних завдань будь-

якого уряду. Відношення до хліба як до продукту стратегічного значення закріпилося ще в радянські часи й зберігається й по теперішній час.

Особливістю ринку хліба й хлібопродуктів є те, що він більш, ніж будь-який інший, залежить від ситуації в сільському господарстві. Зібраний і перероблений урожай зерна визначає й кількість, і якість готового продукту. Жоден продукт харчування, а точніше зміна його ціни, не викликає такого резонансу в суспільстві й у державних структурах.

З початку 2015 року ціна на хліб і хлібобулочні вироби в Україні підвищилася більш ніж на 34%, що було обумовлено рядом об'єктивних факторів: ростом цін на борошно, електроенергію, бензин. До того ж у хлібопекарській галузі існує ряд проблем, які також впливають на ціноутворення на дану продукцію.

Однак, за свідченням А.В. Гордєєва, ціна на хліб у даний час практично не залежить від ціни зерна [6, с. 404]. А.І. Алтухов, Н.А. Пролигіна й Л.В. Счасливцева відзначають, що якщо рух цін на борошно в цілому повторює динаміку цін на зерно, то ціни на хліб ростуть постійно [5].

Хлібобулочні вироби традиційно займають найважливіше місце в раціоні харчування для більшості верств населення України. Потреба в них властива людям будь-якого соціального статусу й за будь-якого рівня доходів. Доходи істотно впливають на розміри споживчого ринку хлібобулочних виробів і на переваги споживачів щодо певних видів даної продукції.

Визначення політики ціноутворення при встановленні цін на хліб і хлібобулочні вироби повинно бути орієнтоване на меті, яка повинна погоджувати інтереси суспільства, підприємств і громадян. Уряд піклується про доступність цін для найменш захищених верств населення, регулюючи ціни на так звані "соціальні сорти хліба", тоді як підприємства намагаються встановити ціну, яка б дозволила одержати такий рівень рентабельності, що дозволила би виробникові розширювати виробництво, вчасно модернізувати зношені основні засоби, поліпшувати умови роботи й т.п.

Важливими проблемами подальшого розвитку ринку хлібобулочних виробів є: по-перше, забезпечення потреб споживачів у якісному хлібі промислової випічки за ціною, що задовольнила б їхні очікування, по-друге, отримання підприємствами — товаровиробниками такої суми прибутку, що надала б можливість істотно підвищувати ефективність їхньої діяльності. У сучасних умовах це можливо лише на основі комплексного дослідження регіональ-

них ринків хлібобулочних виробів, прогнозу їхньої кон'юнктури на перспективу, здійснення зважених дій органів державного управління щодо розробки й реалізації відповідних маркетингових стратегій підприємствами хлібопекарської галузі на ринку хлібобулочних виробів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми регулювання хлібопекарської галузі у своїх публікаціях висвітлюють такі науковці, як Гайдуцький П.И., Гончаров В.М., Омельченко К.Ю., Саблук П.Т., Ткаченко В.Г. та ін. Але чимало питань щодо необхідності втручання держави в діяльність хлібопекарських підприємств і щодо методів регулювання хлібопекарської галузі залишаються недостатньо дослідженими.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ціль статті — дослідження стану хлібопекарської галузі в Україні й внесення пропозицій щодо певних змін у регулюванні діяльності хлібопекарських підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Протягом останнього десятиліття стан хлібопекарської галузі характеризується спадом обсягів виробництва хліба й хлібобулочних виробів. Основною причиною падіння обсягів виробництва хліба, на думку фахівців, стало, насамперед, зменшення споживання хліба внаслідок скорочення населення країни, зміни купівельної спроможності населення, більш ощадливе використання хліба й значне збільшення випікання хліба невеликими пекарнями й сільським населенням самостійно. Діяльність хлібопекарських підприємств стала низькорентабельною, а для багатьох з них навіть збитковою.

На початку 90-х років, коли наша країна тільки починала переходити на ринкові відносини (зарплати й пенсії були на низькому рівні), було доцільним введення регулювання цін на хліб [1]. Важливим пунктом у цій постанові було встановлення рівня рентабельності виробництва в межах 15%. Збереження такого рівня рентабельності давало можливість хлібопекарським підприємствам, отримуючи прибуток, вкладати його в розвиток самого виробництва, у його модернізацію й переоснащення, у розширення асортиментів продукції, у поліпшення умов роботи й т.п. З 1996 ро-

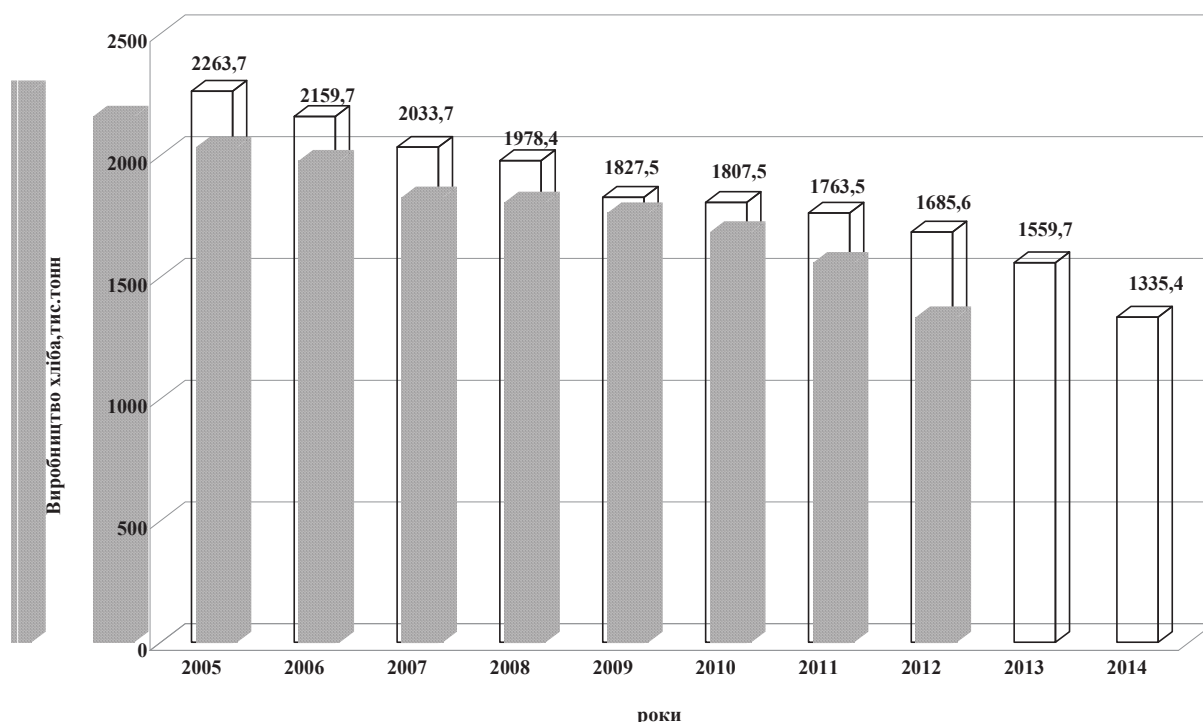

Рис. 1. Динаміка виробництва хліба й хлібобулочних виробів в Україні, тис. тонн

Джерело: за даними Державної служби статистики України.

ку [3] регулюванням цін на хліб займаються місцеві адміністрації. При цьому рівень рентабельності хлібопекарських підприємств знизився. Рентабельність хлібопекарських підприємств, за оцінками фахівців, у 2012 році — 2%, в 2007 році становила 2,2%, в 2006 році вона становила 5 — 6%, а в 1996 році — 12,7%. У порівнянні з 90-ми роками рівень життя в країні зріс, збільшилися зарплати й пенсії, залишилася майже незмінною тільки ціна на "соціальний хліб". З 2%-ою рентабельністю в підприємств галузі практично немає запасу фінансової міцності. Виробництво соціальних сортів хліба характеризується відносно низькою рентабельністю виробництва, близько 1—2,5%. У першу чергу, це пов'язане з ростом цін на борошно й державне регулювання цін на хліб [2]. Тому значна частина виробників намагаються розширити свої асортименти продукції, випускаючи кондитерські й хлібобулочні вироби або ж заощаджувати на масштабах виробництва. Будь-які цінові коливання на сировину, або на енергоносії, обов'язково впливають на результати діяльності хлібопекарських підприємств. Ємність українського ринку хліба фахівці оцінюють в 4—4,5 млн тонн хліба на рік. За статистичними даними, нині в Україні виробляється щорічно близько 2,0 млн тонн хліба й хлібобулочних виробів, що становить лише 59,0% від обсягів виробництва 2005 року (рис. 1).

У порівнянні з 2005 роком обсяги виробництва знизилися на — 928,3 тис. тонн або на 41% і продовжують знижуватися. Це пояснюється тим, що, по-перше, на ринку хліба встановився баланс між попитом на нього й пропозицією, оскільки такий продукт як хліб неможливо нагромадити в запасі. В 2000 році була встановлена раціональна норма споживання житнього і пшеничного хліба, що становить 101 кг у рік на працездатну людину й 43,8 кг на дітей віком до 6-ти років. Аналогічна норма споживання в Європі значно нижче й, по даним Міжнародної асоціації пекарів (АІВІ), становить 50—60 кг хліби в рік. По-друге, на виробництво хліба істотно вплинуло підвищення цін на нього, що привело до більше ощадливого споживання продукту. По-третє, в Україні зложилася негативна демографічна ситуація, пов'язана зі скороченням тривалості життя людей і зменшення народжуваності. Скорочення кількості населення на 4—6 млн чоловік теж вплинуло на ринок хліба. Крім того, змінюється структура споживання: у раціоні людей, внаслідок підвищення рівня добробуту, зменшується кількість спожитих борошняних виробів і збільшується кількість овочів, фруктів, рибних і м'ясних виробів.

Обсяг виробництва хліба й хлібобулочних виробів в Україні за аналізований період (2005—2014 рр.) знизився на 928,3 тис. або на 41% — з 2263,7 тис. тонн у 2005 році до 1335,4 тис. тонн у 2014 році (рис. 1).

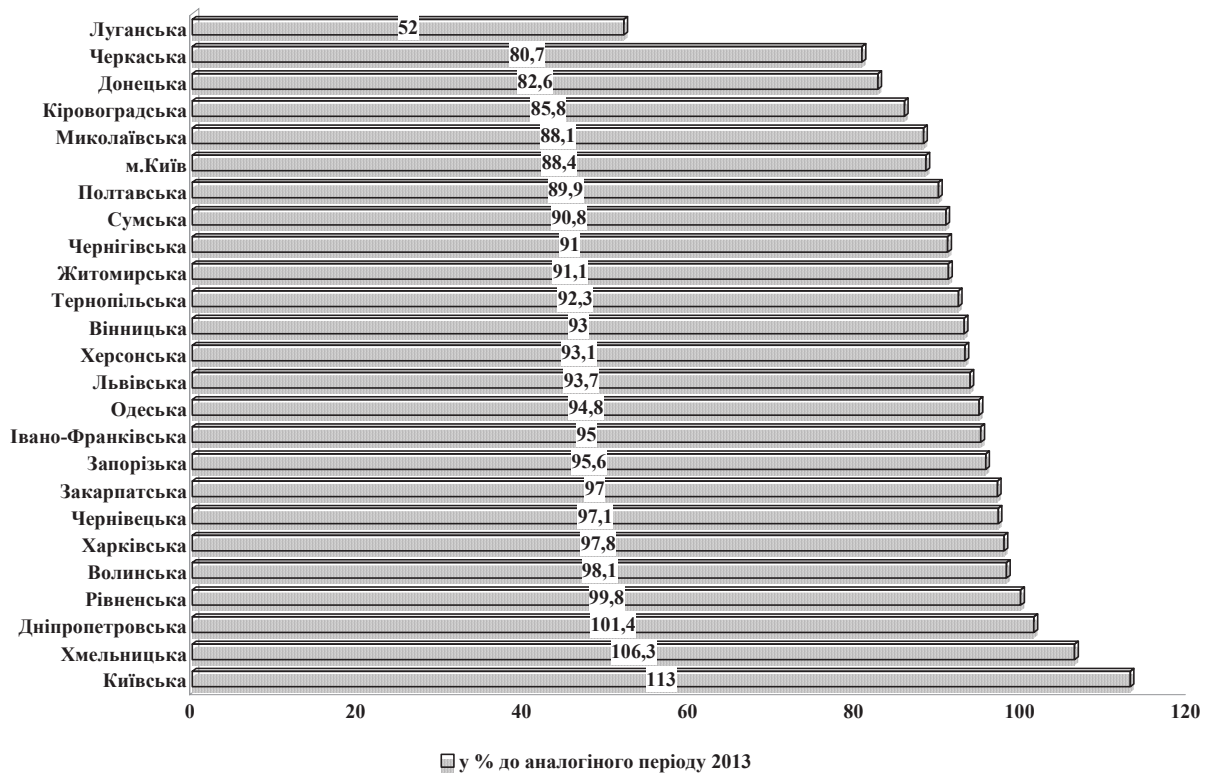

Рис. 2. Темпи росту, зниження виробництва хлібопродуктів за січень — грудень 2014 року в % до відповідного періоду 2013 року в розрізі регіонів

Джерело: за даними Державної служби статистики України.

У всіх регіонах України, за винятком Київської, Хмельницької й Дніпропетровської, відбулося зниження обсягів виробництва хлібобулочних виробів (рис. 2). Найбільший спад виробництва хліба й хлібобулочних виробів відбувся в цей період у Полтавській, Миколаївській, Кіровоградській, Донецькій, Черкаській Луганській областях і місті Києві, відповідно на 10,1; 11,9; 14,2; 17,4; 19,3; 48 і 11,6 %.

Проаналізувавши ціни, які встановлені в окремих країнах на хліб і хлібобулочні вироби можна зробити висновок, що в Україні середня ціна на цей продукт становить близько 0,5 дол. США, тоді як у Білорусі — 0,75; у США — 7,69 дол.; у Росії — 0,68 дол. США; Литві — 2,21. дол. США; Німеччини — 3,01 дол. США, Франції — 4,06 дол. США (табл. 1).

Наша держава втримує ціни на хліб не тільки регуляторними методами, а й реалізуючи сировину для хлібопечення (борошно) зі своїх резервів за цінами, які на 25—30% нижче ринкових.

Виробники хлібобулочних виробів пропонують споживачам широкий спектр різноманітних товарів, які відрізняються між собою за якісними показниками. Залежно від того, який товар пропонується ринку, устанавлюється й політика ціноутворення на нього. Так, для соціальних сортів хліба підприємства будуть орієнтуватися на політику втримання ринку, а для

нових сортів з поліпшеними смаковими і якісними показниками, здобних виробів і хлібобулочних виробів — будуть намагатися максимізувати прибуток, рівень, якого буде обмежуватися тільки купівельною спроможністю населення й готовністю споживача заплатити певну суму грошей за запропоновані вироби.

Таблиця 1. Рівень середніх споживчих цін на хліб пшеничний в Україні й окремих країнах світу станом на 30.12.2014 року (у доларах США за кг)

Країна	Хліб пшеничний
Україна	0,43
Молдова	0,55
Російська Федерація	0,68
Казахстан	0,71
Китай	x
Білорусь	0,75
Грузія	0,83
Угорщина	0,96
Чехія	1,12
Азербайджан	1,25
Польща	1,31
Румунія	1,41
Туреччина	1,50
Естонія	1,81
Словаччина	1,83
Литва	2,21
Германія	3,01
Австрія	3,15
Франція	4,60
США*	7,69

Джерело: за даними Державної служби статистики України.

Таблиця 2. Розрахунок ціни на хліб з борошна пшеничного першого сорту*

Статті витрат	Діюча ціна на хліб станом на 10.07.2015 (борошно за ринковими цінами та цінами ПАТ "АФ")	
	Вартість, грн.	Питома вага витрат у повній собівартості, %
Борошно пшеничне І с.	3068	45,3
Допоміжна сировина	125	1,8
Сировина та матеріали	3193	47,1
Паливо на технологічні цілі	815	12,0
Електроенергія на технологічні цілі	55	0,8
Заробітна плата основних робітників	357	5,3
Відрахування на соціальні заходи	132	2,0
Загальновиробничі витрати	567	8,4
Виробнича собівартість	5119	75,6
Адміністративні витрати	503	7,4
Витрати на збут	1150	17,0
Повна собівартість	6772	100,0
Фінансовий результат	872	
Рентабельність, %	12,9	
Оптова ціна	7644	
Податок на додану вартість	1529	
Оптово-відпускна ціна	9173	
Торговельна надбавка	917	
Роздрібна ціна за 1 т	10090	
Роздрібна ціна за 1 кг	10,09	

Примітка: *розрахунки зроблено, виходячи із усереднених витрат хлібопекарських підприємств Об'єднання "Укрхлібпром".

Тепер підвищення цін на хліб і хлібобулочні вироби не задовольняють жодну з сторін — ні споживачів, ні виробників, ні уряд. Регулювання цін на масові сорти хліба приводить до того, що їхнє виробництво для підприємств є збитковим. Для поліпшення ситуації виробникам необхідно виготовляти такі вироби, які б могли перекрити збиток, отриманий від виробництва "соціального" хліба. Але якщо введуть регулювання й на ці вироби, у підприємств не буде іншого виходу, як підвищувати ціни на хліб.

На думку фахівців, ситуацію в галузі можна кардинально виправити, якщо зменшити або повністю скасувати на хліб податок на додану вартість. У радянські часи на хліб податок не нараховувався й на масові сорти хліба були встановлені фіксовані ціни.

Ціна на хліб у першу чергу формується з витрат виробництва, тобто витрат на сировину, електроенергію, зарплату й т.п. Додавши до собівартості запланований прибуток, що для підприємств хлібопекарської галузі є мінімальним, одержуємо оптову ціну виробництва. Далі, щоб одержати оптово-відпускну ціну, по якій підприємство відпускає свою продукцію в торговельну мережу, необхідно врахувати податок на додану вартість (20%). Торгівля також додає свою торговельну націнку, що для продуктів хлібопечення не перевищує 10%. Приміром, у Європейському союзі даний показник для соціально значимих товарів — 0—4%, згідно з "Податковим кодексом" Російської Федерації (ча-

стина друга з 05.08.2000 року № 117- ф. 3) при податку на додану вартість в 18 %, оподаткування таких продовольчих товарів як зерно, борошно й хліб і хлібобулочні вироби (включаючи здобу, сухарі й бублики в асортиментах і т.п.) здійснюється по ставці всього в 10 % [4]. У такий спосіб формується роздрібна ціна.

Ціна реалізації продукції включає: виробничу собівартість, певні адміністративні витрати, витрати на збут, прибуток та податок на додану вартість.

$$Ц = ВС + Ва + Взб + П + ПДВ \quad (1),$$

де Ц — ціна;

ВС — виробнича собівартість продукції;

Ва — адміністративні витрати;

Взб — витрати на збут;

ПДВ- ставка податку на добавлену вартість

П — сума прибутку.

Сума прибутку визначається по формулі:

$$П = Р \cdot (ВС + Ва + *Взб) / 100 \quad (2),$$

де Р — рівень рентабельності, що планується підприємством або встановлюється законодавчо. Даний показник для хліба простої рецептури встановлюється на рівні законодавчо встановлених обмежень, тобто не більше 5%.

ВС — виробнича собівартість;

Ва — розподілені адміністративні витрати на даний вид затрат;

Взб — розподілені витрати на збут даного виду продукції.

Розрахунок ціни на хліб з борошна пшеничного першого сорту наведено в таблиці 2.

Таблиця 3. Рівень середніх роздрібних цін на хліб по регіонах України (Дані моніторингу споживчих цін на соціально значущі товари станом на 10 липня 2015 р., грн. за 1кг)

	Хліб пшеничний з борошна першого гатунку				
	середні ціни			Темп зростання (зниження до 30.12.2014, у %)	Темп зростання (зниження) до 30.06.2015, у %
	станом на 30.12.2014	станом на 30.06.2015	станом на 10.07.2015		
АР Крим
Вінницька	6,11	9,02	9,20	150,6	102,0
Волинська	7,48	10,94	10,94	146,3	100,0
Дніпропетровська	7,72	11,48	11,48	148,7	100,0
Донецька	6,97	10,66	11,36	163,0	106,6
Житомирська	7,60	10,54	10,54	138,7	100,0
Закарпатська	6,99	11,70	11,70	167,4	100,0
Запорізька	6,23	8,80	8,80	141,3	100,0
Івано-Франківська	7,20	10,67	10,67	148,2	100,0
Київська	7,51	9,50	9,50	126,5	100,0
Кіровоградська	6,69	9,66	9,75	145,7	100,9
Луганська	7,39	11,27	11,27	152,5	100,0
Львівська	6,67	9,61	9,61	144,1	100,0
Миколаївська	5,48	8,48	8,48	154,7	100,0
Одеська	5,91	8,47	8,47	143,3	100,0
Полтавська	6,62	9,89	9,89	149,4	100,0
Рівненська	7,03	11,19	11,19	159,2	100,0
Сумська	5,89	10,35	10,35	175,7	100,0
Тернопільська	7,58	11,41	11,41	150,5	100,0
Харківська	5,53	8,18	8,18	147,9	100,0
Херсонська	6,26	9,53	9,53	152,2	100,0
Хмельницька	6,46	10,15	10,15	157,1	100,0
Черкаська	6,16	9,55	9,55	155,0	100,0
Чернівецька	7,08	10,62	10,62	150,0	100,0
Чернігівська	-	-	-
м. Київ	7,56	9,51	9,51	125,8	100,0
м. Севастополь
Україна	6,79	10,01	10,09	148,6	100,8

Примітка: (...) — Відомості відсутні. Довідка: моніторинг проведений по даних Державної служби статистики України.

Якщо із цієї ціни виключити податок на додану вартість — виробники нічого не втратять, населення реально відчує зниження ціни на хліб. Зняття податкової складової в складі ціни дозволило б виробникам підняти оптово-відпускні ціни, яке б привело до збільшення рентабельності в галузі й зменшення її збитковості. Участь держави в соціальному захисті населення в цьому випадку була б реальною.

Ще одним шляхом рішення проблеми є визначення статусу "соціального" хліба як соціально-значимого продукту й установлення частки такого хліба у виробничій програмі підприємств. Тоді буде можливість установити ціну на такий хліб, яка б задовольнила споживачів. А збитки, що одержить при цьому виробник повинні перекриватися з місцевих бюджетів. Питання погашення боргів повинне зважуватися на державному рівні. Якщо в кожному регіоні, виходячи із установлених традицій, демографічної ситуації й рівня доходів, обсяг випуску хліба за фіксованими цінами буде становити приблизно 15—20% загального обсягу виробництва, а інша продукція буде випускатися за економічно обґрунтованими цінами з рентабельністю близько 15%, ситуація на ринку хліба й хлібопродуктів зміниться на краще.

Зростання оптово-відпускних цін обумовлені збільшенням собівартості виробництва через підвищення цін на борошно (крім житнього), допоміжну сировину, подорожчання енергоресурсів, кредитів, транспортних витрат, ріст мінімальної заробітної плати й заробітної плати працюючих згідно Генеральної й галузевої угоди. Станом на 10.07.2015 року склався наступний ціновий діапазон: на хліб з борошна пшеничного першого сорту — від 8,18 грн. у Харківській обл. до 11,70 грн. у Закарпатській обл. при середньому рівні цін по Україні 10,09 грн. за 1 кг; на хліб житньо-пшеничний — від 7,13 грн. в Одеській обл. до 14,17 грн. у Донецькій при середньому рівні цін по Україні 9,59 грн. за 1 кг (табл. 3). Для торговельних підприємств реалізація хліба й хлібобулочних виробів всупереч декларуванню про невідповідність цього виду продукції для торгівлі, має переваги — масовість і відносно високий рівень торговельної надбавки.

Як затверджують фахівці, найближчим часом ціни на хліб можуть підвищитися незначно й це підвищення може відбутися за рахунок підвищення заробітної плати робітником галузі. 2014 рік більшість підприємств галузі за-

кінчили зі збитком або з дуже низькою рентабельністю. Частка заробітної плати в собівартості хліба становить 10—11%, а для того, щоб вона відповідала соціальним стандартам, її розмір повинен бути збільшений на 20—30%. У такий спосіб доля заробітної плати в собівартості хліба підвищиться до 20%.

ВИСНОВКИ

На формування цін у хлібопекарській галузі великий вплив має державного втручання й методи регулювання ринку хліба. Тому доцільним було б внесення змін у державне регулювання діяльності хлібопекарської галузі:

по-перше, необхідним є втручання держави у формування оптово-відпускних цін на зерно й борошно, які є основною сировиною для підприємств області;

по-друге, має потребу в значних змінах податкова політика відносно до підприємств-виробників хлібопродуктів. Зниження для них податку на додану вартість дало б можливість підвищити рівень рентабельності підприємств і знизити ціни для споживачів;

по-третє, необхідним є створення єдиних умов оподаткування для хлібопекарських підприємств всіх форм власності, що забезпечить їм рівні умови функціонування й розвиток малих приватних підприємств даної галузі. Зміни позиції держави в наведених аспектах регулювання діяльності підприємств хлібопекарської галузі будуть сприяти не тільки підвищенню рівня прибутковості відповідних підприємств-виробників і забезпеченню їхнього розвитку, а й зроблять доступними ціни на необхідні населенню харчові продукти.

Література:

1. Постанова КМ України від 21 жовтня 1994 р. N 733 "Про ціноутворення в умовах реформування економіки" (Із змінами і доповненнями, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 4 лютого 1995 року N 88, від 13 лютого 1995 року N 109, від 10 травня 1995 року N 326, від 10 липня 1995 року N 504, від 13 травня 1996 року N 499, від 5 квітня 2006 року N 448) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ligazakon.net/>
2. Постанова КМ України від 23 вересня 1994 р. N 659 "Про державне регулювання цін на хліб та хлібобулочні вироби і комбікорми" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://lawua.info/jurdata/dir333/dk333787.htm>
3. Постанова КМ України від 25 грудня 1996 р. N 1548 "Про встановлення повноважень органів

виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1548-96-п>

4. "Податковий кодекс Російської Федерації (частина друга)" від 05.08.2000 N 117-ФЗ (ред. від 05.04.2016, з изм. від 13.04.2016) (з зм. і доп., вступ. у силу з 05.05.2016) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_28165/7f6aa2a30ed6c4b39a5890e07c7494d9c278b8ea

5. Алтухов А.И., Пролыгина Н.А. Счастливецова Л.В. Роль государства в регулировании цен на хлеб // "Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий". — 2004. — №7. — С. 7—9.

6. Гордеев А.В., Бутковский В.А. Россия — зерновая держава. — М.: Пищепромиздат, 2003. — 508 с.

7. Статистичний щорічник України за 2014 рік / За редакцією І.М. Жук. — К. Держаналітінформ, 2015. — 586 с.

References:

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (1994), Resolution "On price making in economics reformation", available at <https://ligazakon.net/> (Accessed 10 May 2016).
 2. Cabinet of Ministers of Ukraine (1994), Resolution "On state regulation of prices for bread, bakery products and animal feed", available at <http://lawua.info/jurdata/dir333/dk333787.htm> (Accessed 10 May 2016).
 3. Cabinet of Ministers Ukraine (1996), Resolution "On establishing the authority of the executive authorities and executive bodies of city councils to regulate prices (tariffs)", available at <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1548-96> (Accessed 10 May 2016).
 4. Gosudarstvennaya Duma (2016), "Tax Code of Russian Federation (Part Two)", available at http://consultant.ru/documents/cons_doc_LAW_28165/7f6aa2a30ed6c4b39a5890e07c7494d9c278b8ea (Accessed 10 May 2016).
 5. Altuhov, A.I. Prolygina, N.A. and Schastlivtseva, L.V. (2004), "State role in bread prices regulation", *Jekonomika sel'skhozajstvennyh i pererabatyvajushhijh predpriyatij*, vol. 7, pp. 7—9.
 6. Gordeev, A.V. and Butkovskiy, V.A. (2003), *Rossija-zernovaja derzhava* [Russia is a grain state], Pishchepromizdat, Moscow, Russia.
 7. State Statistic Service of Ukraine (2014), *Statystychnyj schorichnyk Ukrainy za 2014 rik*. [Statistical yearbook], Derzhanalitinform, Kyiv, Ukraine.
- Стаття надійшла до редакції 27.05.2016 р.*